

Професор Ф.М.Гуляницький
завідувач кафедри з 1944 по 1945 р.

Професор Є.Р.Цитрицький
завідувач кафедри з 1945 по 1946 р.

Доцент М.П.Новіков
завідувач кафедри з 1946 по 1960 р.

Новіков
Микола Павлович
*видатний вчений, педагог, професор,
доктор медичних наук*

Роки життя і діяльності

20 січня 1894 р.	- народився у Москві в родині міщанина.
1912 р.	- вступає на медичний факультет Московського державного університету
1912 р.	- виключений з університету за участь у студентських заворушеннях.
1912 р.	- переїздить до Харкова, де був зарахований на природничий, а згодом переведений на медичний

факультет Харківського державного університету.

- 1914-1917 рр. - навчаючись, одночасно працює лаборантом на кафедрі нормальної анатомії.
- 1917 р. - закінчив медичний факультет Харківського державного університету і був мобілізований в армію Царської Росії.
- 1918 р. - був демобілізований і працює лікарем дитячої колонії у Москві.
- 1918 р.-1922 рр. - призваний до лав і служить у Червоної армії.
- 1922 р. - після демобілізації працює штатним ординатором пропедевтичної хірургічної клініки медичного факультету Середньо-Азійського університету.
- 1923 р. - асистент цієї кафедри
- 1928 р. - завідувач хірургічного відділення лікарні в м.Коканд.
- 1932-1934 рр. - лікар приймального відділення Московського обласного науково-дослідного клінічного інституту
- 1937 р. - присуджено науковий ступінь кандидата медичних наук.
- 1943 р. - присвоєно вчене звання старшого наукового співробітника.
- 1945 р. - присвоєно вчене звання доцента.
- 1941-1945 рр. - начальник 1-го хірургічного відділення евакошпиталю №5020.
- 1946 р. - призначений завідувачем кафедри топографічної анатомії та оперативної хірургії Чернівецького медичного інституту.
- 1960 р. - виходить на пенсію.

Життєвий і творчий шлях М.П. Новикова

У січні 2004 року медична громадськість Буковини відзначила 110-річницю від дня народження одного з фундаторів Буковинського медичного університету - доцента Миколи Павловича Новикова –яскравої, непересічної людини, якій доля присудила пов'язати своє життя з Чернівецьким медичним інститутом, заснувати кафедру топографічної анатомії та оперативної хірургії, поєднати теорію з практикою.

Микола Павлович Новиков народився 20 січня 1894 року в Москві у сім'ї міщанина. У 1912 році він закінчив восьму московську гімназію, після чого вступив на медичний факультет Московського державного університету, але в першому ж семестрі був виключений за участь у студентських заворушеннях. Після цього переїжджає до Харкова, де був зарахований на природничий, а згодом переведений на медичний факультет Харківського державного університету. З 1914 по 1917 рік, навчаючись, одночасно працює лаборантом на кафедрі нормальної анатомії під керівництвом професора В.М.Воробйова.

У березні 1917 року закінчив медичний факультет, після чого був мобілізований в царську армію на посаду молодшого лікаря полку, де пробув до березня 1918 року. Після демобілізації повернувся в Москву і деякий час працював лікарем дитячої колонії. У листопаді 1918 року призваний до лав Червоної армії, де також працював молодшим лікарем полку. Після демобілізації працював штатним ординатором пропедевтичної хірургічної клініки медичного факультету Середньо-Азіатського університету.

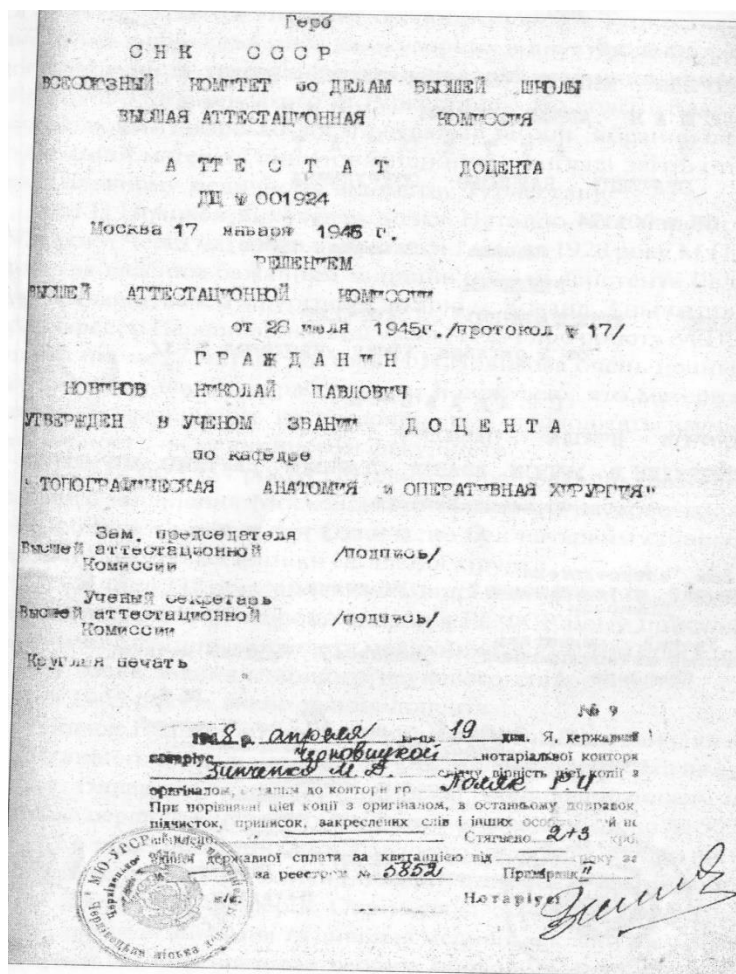
До медичної науки М.П.Новиков ставився з великою цікавістю та любов'ю. Він опанував основні методи лабораторного та клінічного обстеження хворих, досяг великих успіхів в оперативній техніці та мистецтві лікування. Допитливий, працюючий лікар систематично робив наукові доповіді на конференціях, засіданнях Туркестанського наукового медичного товариства, друкувався в наукових медичних виданнях.

У листопаді 1923 року Микола Павлович став асистентом цієї ж клініки. В цей період М.П. Новиков очолював клінічну лабораторію, проводив практичні заняття з ординаторами та студентами, виконував складні оперативні втручання. Продовжував виступати з науковими доповідями перед медичною громадськістю, на засіданнях Середньо-Азіатського медичного товариства, з'їздах лікарів Середньої Азії.

Через матеріальні нестатки у 1928 році Новиков за власним бажанням залишає посаду асистента і влаштовується завідувачем хірургічного відділення в м.Коканд. З цього приводу його колега по медичному факультету професор Перешивкін писав « ... Считаю доктора Н.П. Новикова очень ценным и неутомимым работником и сожалею, что материальная необеспеченность не позволила ему продолжать научную деятельность на медицинском факультете.»

З 1932 по 1934 рік М.П. Новиков працював лікарем приймального відділення Московського обласного науково-дослідного клінічного інституту.

19 січня 1937 року рішенням Вищої кваліфікаційної комісії Народного комітету охорони здоров'я РСФСР йому присуджено науковий ступінь кандидата медичних наук, в 1943 році – вчене звання старшого наукового співробітника, а у 1945 році – вчене звання доцента.

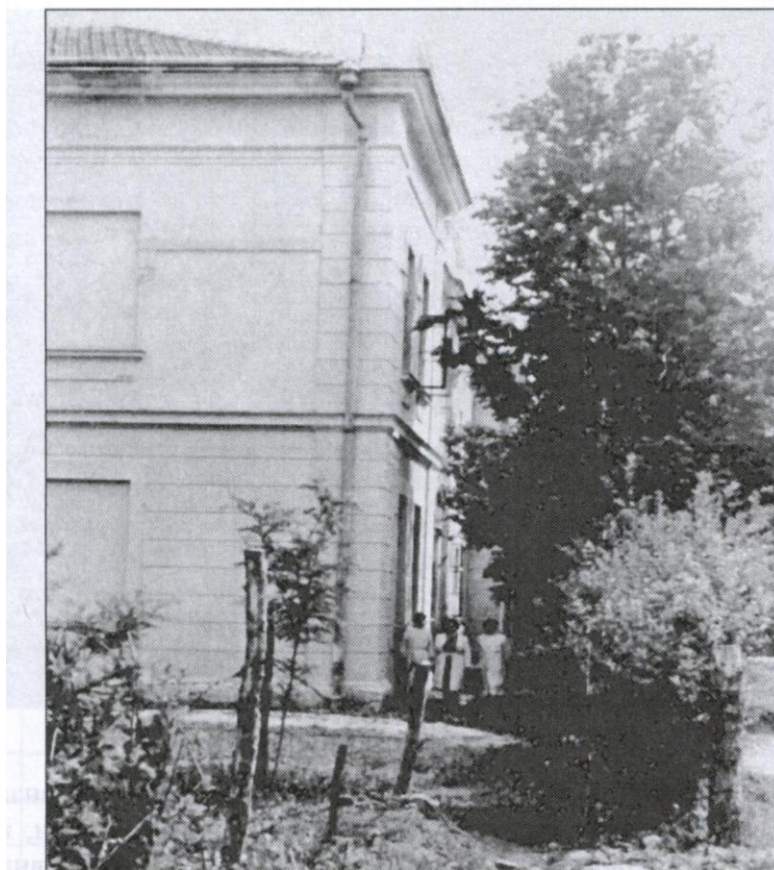
Під час Великої Вітчизняної війни Микола Павлович, як викладач вищого навчального закладу, мав дозвіл на евакуацію. Однак він залишився у Москві, обійнявши посаду начальника першого хірургічного відділення евакошпиталю № 5020.

Як один із провідних хірургів цього шпиталю, в роки війни М.П. Новиков врятував життя і повернув здоров'я сотням поранених солдатів і офіцерів. Окрім своєї основної роботи, він виїжджав в інші військові та цивільні медичні заклади, де консультував хворих, проводив семінари, виконував складні оперативні втручання. Водночас М.П. Новиков продовжував працювати над науковими розробками та викладати хірургію, незважаючи на велике

навантаження практичного лікаря. З вересня 1943 року працював за сумісництвом асистентом, а пізніше - доцентом кафедри топографічної анатомії та оперативної хірургії медичного інституту Народного комітету охорони здоров'я Російської Федерації.

Як авторитетного і досвідченого фахівця, за плечима якого велика лікарська та викладацька практика, М.П. Новикова у березні 1946 року призначають завідувачем кафедри топографічної анатомії та оперативної хірургії Чернівецького медичного інституту. В Чернівцях він отримав помешкання на вулиці Федьковича, 33/1.

На той час молода кафедра навіть не мала свого приміщення, не було обладнання, наочного приладдя. Свою роботу М.П.Новиков розпочав з організації кафедри. За порівняно короткий час він налагодив навчальну і наукову роботу, підняв на належний рівень авторитет дисципліни. Фактично саме його можна вважати організатором кафедри.

*Морфологічний корпус Чернівецького державного
медичного інституту. 1946 р.*

Прекрасний лектор, уважний педагог, М.П. Новиков користувався великою повагою у студентів.

З квітня 1946 року М.П. Новиков одночасно працює доцентом кафедри загальної хірургії та очолює на громадських засадах хірургічне відділення Першої міської лікарні . Внаслідок цього кафедра топографічної анатомії та оперативної хірургії працювала не тільки в колі теоретичних питань, а й успішно поєднувала теорію з практикою.

М.П.Новиков з колективом кафедри (1947)

М.П. Новиков – автор 128 наукових праць, більшість з яких присвячена лікуванню гнійних захворювань кінцівок та суглобів.

Вагоме значення має підготовлена вченим монографія «Вторичное кровотечение», в якій узагальнений досвід автора, набутий в період Великої Вітчизняної війни.

Зважаючи на вагомі наукові досягнення доцента Новикова, дирекція Чернівецького медінституту у 1954 році звернулася з клопотанням до Вищої атестаційної комісії СРСР про присвоєння йому вченого звання професора, проте отримали відмову

Екзамен з топографічної анатомії та оперативної хірургії 1947 р. Крайній зліва доцент М.П.Новиков

М.П. Новиков був спеціалістом високого рівня, фахівцем своєї справи, мав заслужений авторитет. Зважаючи на це, виконавчий комітет Союзу товариств Червоного Хреста і Червоного Півмісяця у 1957 році рекомендував його на роботу в лікувальних закладах Радянського Червоного Хреста за кордоном.

Вражає також самокритичність М.П. Новикова. Досить зазначити, що він упродовж 1959-1960 років двічі подавав заяву про звільнення від обов'язків завідувача кафедри та консультанта хірургічного відділення 1-ї міської лікарні.

Під час святкування 10-річчя від дня заснування інституту М.П. Новиков указом Президії Верховної ради СРСР від 9 липня 1954 року був нагороджений Орденом Трудового Червоного Прапора. Він також нагороджений медалями «За оборону Москви», «За доблесну працю у Великій Вітчизняній війні 1941-1945 років», «За перемогу над Німеччиною».

За багаторічну лікарську, педагогічну наукову та громадську діяльність М.П. Новикова було нагороджено знаком «Отличник здравоохранения».

М.П.Новиков одночасно очолював на громадських засадах хірургічне відділення першої міської лікарні, надаючи велику допомогу органам охорони здоров'я м. Чернівці.

Самовіддана праця та високий гуманізм належно поціновані трудящими Буковини, які неодноразово обирали його депутатом міської та районної Ради. Працюючи в комісії з питань охорони здоров'я, він зробив вагомий внесок у покращення медичної допомоги населенню Буковини.

У 1960 році М.П. Новиков вийшов на пенсію і виїхав до Москви.

Учні Миколи Павловича Новикова та його наукова спадщина

Фактично Миколу Павловича Новикова можна вважати організатором кафедри топографічної анатомії та оперативної хірургії Чернівецького медичного інституту.

Науковий напрямок доцента М.П.Новикова, присвячений проблемам гнійної хірургії та вогнепальним пораненням кінцівок., про що свідчать тема його кандидатської дисертації ("Об абсцессах селезенки" - 1937) та наукові дослідження співробітників очолюваної ним кафедр. У кандидатській дисертації Р.І.Поляк вивчені шляхи поширення гнійно-запального процесу при вогнепальних пораненнях ліктьового суглоба, Н.Ф.Іванової– при травматичних ушкодженнях гомілково-стопного суглоба.

На кафедрі на той час вже працювали асистентами Р.І. Поляк і А.Т. Мінакова. Майже одночасно з М.П. Новиковим на кафедру прийняли на посаду асистента Н.Ф.Іванову. Упродовж 14 років разом з М.П. Новиковим асистентами кафедри працювали З.К. Макєєва, Д.Д. Зербіно (нині – академік НАМН України), И.Ю.Савчук та Л.П.Кирильчук.

За період завідування кафедрою доцентом М.П. Новиковим з 1946 по 1960 рік під його керівництвом виконано і захищено 5 кандидатських дисертацій та надруковано 28 наукових праць.

Аношкін Т.А. Анатомо-топографічне обґрунтування закономірностей розповсюдження гнійних запальних процесів при травматичному пошкодженні променево-зап'ясткового суглоба - 1950 р.

Поляк Р.І. Шляхи розповсюдження гнійно-запальних ран при вогнепальних пораненнях ліктьового суглоба - 1951 р.

Іванова Н.Ф. Шляхи розповсюдження гнійних заплівів при травматичних пошкодженнях гомілковостопного суглоба та їх топографо-анатомічне обґрунтування - 1954 р.

Макєєва З.К. Вплив сторонніх металевих тіл на стінку кровоносних судин» - 1956 р.

Зербіно Д.Д. Внутрішньоорганна лімфатична система яєчка , придатка оболонки та сім'яного канатика» - 1960 р.

Мінакова А.Т. - відомості про дисертаційну роботу відсутні.

Поряд з налагодженням навчального процесу та формуванням наукового напрямку і створенням працездатного колективу проводилась велика робота, спрямована на поповнення матеріально-технічної бази кафедри.

Наукові праці М.П.Новикова

Як згадує у своїх роботах Р.І.Поляк, Микола Петрович Новиков активно працюючи над науковими розробками, свої наукові праці мало публікував – він їх просто складав.

Тому науковий спадок Миколи Павловича досить скромний:

Новиков Н.П. Об абсцессах селезенки: диссертация на соискание ученой степени кандидата медицинских наук./Н.П.Новиков. – М., 1937.

Новиков Н.П. Вторичное кровотечение : монография /Н.П.Новиков. – К., 1947.

Новиков Н.П. К вопросу об оперативной фиксации позвоночника/ Н.П. Новиков //Медицинская мысль Узбекистана. – 1928, № 3. – С. 292-296.

Новиков Н.П. Материалы к изучению заболеваемости коренного населения Казалинского уезда./ Н.П. Новиков //Медицинская мысль Узбекистана. – 1928, № 4. – С. 429-436.

Новиков Н.П. По вопросу о хронических осумковывающих перитонитах /Н.П.Новиков //Медицинская мысль Узбекистана. – 1928, № 4. – С. 25-29.

Новиков Н.П. Шесть случаев Pustula maligna / Н.П. Новиков // Медицинская мысль Узбекистана. – 1928, № 2. – С. 60-68.

СПОГАДИ СУЧАСНИКІВ

А.І.Александрова

*к.мед, наук, доцент кафедри патологічної анатомії та судової медицини
Буковинської державної медичної академії (м. Чернівці)*

ПАМ'ЯТЬ ПРО ВЧИТЕЛЯ

У 1953-55 роках наш курс опинився під значним впливом чудового педагога, доцента Новикова Миколи Павловича. З чого починалася наша медична освіта. Завдяки кому її можна було здобути? Загальна формальна відповідь здається ясною і простою. Проте, коли це пов'язано з минулим, з людьми та особливостями певної епохи, то доходимо усвідомлення, що без досвіду такого педагога, як Микола Павлович, неможливо було б вести мову про нашу загальну професійну підготовку.

Нехай ми не стали професійними топографоанатомами, але нам дано було збагнути людину, яка своїм особистим ставленням до науки показала, що байдуже навчатися грішно, потрібно вміти спостерігати, виявляти і враховувати взаємовідношення та функціональне значення анатомічних утворень для спеціалістів всіх напрямків.

Думки Микола Павлович висловлював послідовно, ненав'язливо, вони залишали глибокі почуття та емоції.

Нині нам, що не стали хірургами, приємно згадувати нашу велику сконцентрованість під час опанування оперативної техніки, вивчення та усвідомлення ролі анатомії.

Стрімкі та бурхливі "анатомічні" 1953-55 роки (два роки - нормальної анатомії і рік - топографічної) й досі в нашій пам'яті. З-поміж решти навчальних корпусів і приміщень, ми пам'ятаємо до найдрібніших деталей чи не всі зали "анатомки". Адже більшість студентів нашого курсу провела свій час в анатомічних залах: після 17-ї - в робочі дні та з 9 ранку - в неділю.

Крім істинної цікавості до анатомії, вже з першого курсу нами оволодівав міфічний страх перед прийдешнім іспитом у доцента М.П.Новикова. Ми вже були обізнані про високі вимоги завідувача кафедри топографічної анатомії та оперативної хірургії - студент повинен логічного осмислити хірургію через глибокі знання анатомії. Справжнього успіху досягав лише той студент, який спромігся подолати інерцію, рутину, поверховість навчання на зразок "не для себе, а для заліку". Екзаменаційні події згодом переконали нас, якою шляхетною була роль дуже суворого викладача: наші "перерослі" студенти, не маючи жодної надії на успіх,

складали іспит позитивно, що було приводом до справжніх студентських свят нашого курсу. Через значний проміжок часу з приємним враженням пригадуєш це дивне творіння педагогічної і просто людської мудрості Миколи Павловича.

Наш вчитель створив на кафедрі чудову операційну та сприяв до її належного технічного оснащення. З моїм одногрупником ми провели велику кількість оперативних втручань на собаках. Науковий гурток одним студентам приносив розчарування у власних можливостях, другим - задоволення і радість від одержаних результатів. Наша остання наукова праця присвячена дворянному кишковому шву. Результати досліджень ми оприлюднювали на різноманітних конференціях, відчуваючи професійний контроль, небагатослівну, але постійну присутність дуже небайдужого і вимогливого хірурга Новикова.

Бескомпромисный ученый

Николай Павлович Новиков был одним из наиболее уважаемых преподавателей нашего института, способствующий его становлению в тяжелые, голодные и бесправные послевоенные годы.

*І.К.Владковський
д. мед. наук, професор
кафедри кардіології та функціональної діагностики
Буковинської державної медичної академії (м. Чернівці)*

Его внешний вид, походка и в особенности тяжелый пронизательный взгляд небольших глаз, находящихся в тени массивных хорошо очерченных бровей черного цвета (напоминавшие брови Л.И. Брежнева), оказывали на нас, студентов, гипнотизирующее действие. Не преувеличиваю! Даже самые жизнерадостные, чрезмерно общительные или подчеркнута независимые студенты буквально застывали при встрече с ним на кафедре или на улице.

Был он небольшого роста, плотного строения с раскачивающейся походкой, напоминающей походку моряка на суше. Мы чувствовали, догадывались, что он был суровым человеком, малоконтактным, неразговорчивым и всегда погруженным в какие-то размышления, по-видимому, не оптимистического характера. В дальнейшем я, будучи кандидатом медицинских наук, никогда на ученом совете не видел Николая Павловича вблизи руководства института. Краткие его выступления были конкретными, лишены эмоциональности и конъюнктурности.

Лекции его были очень информативны, где он часто высказывал и свое личное мнение по некоторым спорным вопросам оперативной хирургии. Назальный оттенок голоса, серьезное выражение лица, немного амимичное,

отличали его от других преподавателей. Он всех и все видел, поэтому держал аудиторию в напряжении, не давая никому из нас расслабиться, лекции поэтому были несколько утомительны.

Николай Павлович был очень эрудированным преподавателем и ученым, хорошо разбиравшимся в смежных дисциплинах (патологическая анатомия, гистология). Своим хирургическим мастерством не уступал ни одному из ведущих хирургов института и города. Возможно это было не совсем так, но такое мнение, тем не менее, бытовало.

Его кафедру регулярно посещал очень одаренный, я сказал бы блестящий хирург, которого знал и ценил Харьков - профессор Евгений Ричардович Цитрицкий. Позже я узнал, что у них были не только деловые профессиональные взаимоотношения, но и дружеские связи. Характером они очень отличались. Е.Р Цитрицкий был экспансивным, даже "эксплозивным" человеком, веселым, иногда резким, даже неуравновешенным, с блестящими глазами, живой мимикой и жестикуляцией. Николай Павлович своей сдержанностью и строгостью чем-то напоминал судью-англичанина - бескомпромиссного, неподкупного (такими я их видел в некоторых фильмах).

Подкупить Николая Павловича разными жалобами, ссылками на материальные затруднения (годы были очень нелегкими) было невозможно. Поэтому создавалось впечатление, что он немного холодный человек и чрезмерно педантичен. Тогда эта черта мне не нравилась. В дальнейшем я узнал, что он прошел тяжкий путь, особенно в годы Великой Отечественной войны, где себя проявил с самой лучшей стороны, не жалея себя, работая чрезмерно много. Жил он без семьи, здесь также была какая-то тайна... Будучи студентом, я обратил внимание, что он никогда в своих лекциях не увязывал излагаемый материал с "решениями" съездов партии, с "гениальными" высказываниями генералиссимуса Сталина (буквально по всем вопросам политики, науки, искусства, языкознания). Другие преподаватели уделяли этим, по сути фальшивым, вопросам очень много времени, подчеркивая свою преданность идеалам коммунизма, непримиримую ненависть к инакомыслию и религии. Я был во многом по иному воспитан и поэтому легче мог оценить нелепость декларативных политико-патриотических высказываний, которыми изобилует тот период. К сожалению, эта плеяда людей не перевелась. Теперь они, якобы, отрезвели и "плюют" в колодезь, из которого они пили. Не все было плохо.. Не все сейчас хорошо..., далеко не всё!

Николай Павлович подал заявление и ушел на пенсию. В то время он мог еще работать плодотворно минимум 10 лет.

Это действительно была настоящая личность...

**РОЗДУМИ БІЛЯ ПОРТРЕТА ВЧИТЕЛЯ,
АБО ЩАСТЯ НЕМИНУЧОГО ПРОЗРІННЯ**

*І. А. Городинський
лікар Чернівецького онкологічного диспансеру*

За участі М.П.Новикова випущено понад 5 тисяч практичних лікарів, біля тисячі хірургів, які досі працюють у Росії, США, Німеччині, Ізраїлі, Африці, Латинській Америці, не кажучи про Україну, де його учні очолювали науково-дослідні інститути, кафедри, обіймали посади провідних спеціалістів в управліннях охорони здоров'я, сільських, міських та обласних лікарнях.

Микола Павлович Новиков одержимо закоханий в медицину. Кожен день і на кожному кроці був еталоном подвижництва. З ланцетом у руках він пережив усі страхінтя ХХ сторіччя. Народжений смертним - залишив по собі безсмертну пам'ять, якою учні звіряють своє життя на якість.

У жовтні 2002 року буковинська столиця жила у звичному ритмі. Кругом дихало певністю і спокоєм, тільки в холі медичної академії вирували колишні студенти. Їх нестримні вигуки, сміх, поцілунки перетворили завжди затишне приміщення у бджолиний вулик.

Нескінченний гомін заважав працювати ректорату, працівники якого час від часу приходили до зали, аби втихомирити юрбу невгамовних, але побачивши серед натовпу усмінене обличчя ректора В. П. Пішака, вмить припинили, всі спокійно споглядали на сивочолих людей, серед яких чимало було відомих вчених, заслужених та поважних учнів Миколи Павловича Новикова, які прибули в Alma mater з віддалених куточків України, Росії, Молдови, Німеччини на зустріч випускників-лікарів 1962 року.

Дозволю собі невеличкий відступ від сюжетної лінії... Хочу наголосити, що нічого дивного в цьому немає: майже всіх тягне до місця, де народився, виріс, змужнів і став людиною, де недоступне минуле раптом стає близьким.

Для нас, вихованих у дусі поваги до людини, до життя, так багато важить ця зустріч, що обернулася в дивовижне свято спілкування, осіннього

прозріння. Подумати тільки: минуло 40 літ і колишні студенти стали врівень зі своїми вихователями, повернули "юність" з близької далечини, водночас - гірко, бо більше 30 однокурсників відійшли у Вічність, як і весь професорсько-викладацький склад, з яким подумки "спілкувалися" в портретній галереї вчених медичної академії.

Біля портрета Миколи Павловича Новикова весь час юрмилися його учні: одні згадували "студентський фольклор" (після іспитів з "топіки" можна купляти краватку, надіти капелюха чи навіть одружитися), інші - вдивлялися в знайомі риси обличчя вчителя, відчуваючи мить прозріння, жадали віднайти першопочаток недосягненої таїни життя цієї напрочуд дивовижної людини, якою був Микола Павлович; розпізнати те найсокровенніше, ірраціональне в його сутності. Він був загадковим, непокореним, застібнутим на всі гудзики, "річчю в собі", людиною з багатим внутрішнім світом, що перебувала в цілковитій самотності ("самота в натовпі"), одержуючи розраду у власних думках та фантазіях.

Йому притаманне було несприйняття банальності як у житті, так і в медицині, різко не погоджувався з "авторитетними" думками й судженнями більшості, якщо вони не відповідали внутрішнім переконанням. Окрім М. І. Пирогова, нікого не наслідував, бо сам був цілком оригінальним і неповторним, одержимо закоханим у справу, якій служив... Не прислужувався, не вислужувався, а - служив! Чи не в цьому сенс покликання людини, яка навчилася зупиняти мить?

Перед поважними гостями виступив професор В.П. Пішак. Розповів про здобутки та перспективи академії, зокрема в розбудові матеріально-технічної бази, інфраструктури, лікарні; про наукові досягнення, висвітлених в академічних журналах: "Буковинський медичний вісник", "Клінічна анатомія та оперативна хірургія", "Клінічна та експериментальна патологія"; про започатковану серію життєписів відомих професорів медичної академії.

Слова ректора глибоко запали в душу доцентів І.У.Свистонюку, який через якусь мить звернувся до однокурсників з проханням допомогти відтворити в пам'яті образ доцента М.П.Новикова - фундатора кафедри топографічної анатомії та оперативної хірургії, який через надмірну скромність не любив славослов'я на свою честь, можливо тому не залишив ніяких автобіографічних даних, а ті що є - можна помістити в кількох рядках.

Таких, як Микола Павлович, завше бракувало. Вчений віддав роботі найкращі поривання і прагнення, пізнав окрилену радість творчості, був щасливим з того, що мало брав від життя, віддаючи себе повністю улюбленій справі. Для нього праця була внутрішньою усвідомленою необхідністю служити "розуму і добру".

М.П.Новиков, як мовлять англійці, сам себе зробив у кращому сенсі, вимагав від студентів незмірно любити обрану професію, жити нею, постійно вчитись і самовдосконалюватись. У цьому він вбачав сенс покликання, сенс життя і творчості.

Якби була нагода запитати Миколу Павловича, що на його думку є головною умовою щастя, я певен, що без вагань була би однозначна відповідь - улюблена праця. Людина, яка не має мети в житті, для якої праця є нестерпним тягарем ("тягнути лямку") - ніколи не буде щасливою.

Ми єдине, можна сказати, останнє покоління, яке його знає, пам'ятає, і зобов'язане повернути із забуття, бо якщо не ми - то хто? Якщо не тепер - то коли?

...Невимушена розмова у колі друзів. На чільному місці висить портрет М П Новикова, і кожен з нас відчував його живу присутність. Віталій Матвієнко (терапевт, м. Кіровоград), споглядаючи на нього, продекламував: "А той, кого я вчителем зову, як тінь пройшов і тіні не залишив. Усіх навчив, у всіх вдихнув томління - і задихнувся".

Йосип Солдан (доктор наук, професор, м. Вінниця):

Мені вірші Віталія, чи то пак - Ахматової, сподобалися. Ти не образився, Віталій, коли я плутаю тебе з Ахматовою? (сміх). Вони нагадали мені лекції доцента Новикова. Пригадайте, як він доречно наводив афоризми, прислів'я, вірші Шекспіра: "Нет повести печальнее на свете, чем повесть «О Ромео и Джульетте»".

Мушу зізнатися, що я М. П. Новикова не сприймав. Його глухий, надтріснутий голос, монотонна декламація дратували, викликали нервозність. Гадав - красується перед аудиторією, мовляв, дивіться, який я дотепний, всезнаючий. Аж коли сам став читати лекції студентам, збагнув, що в Миколи Павловича досить часто спалахувала притуплена природа філософа, аналітика - вміння мислити, аналізувати, абстрагувати з позиції інтелектуальної спроможності. В його лекціях жодне слово не було зайве.

Він не був святенником, як і ніхто з його учнів, але не терпів лакованої бравади пихатих платонокречетів, їх самовпевненого "людина буде жити", (пригадайте, навіть санітарка Христина врятувала життя комісара, видаливши йому осколок).

Яке неприкрите, нічим не виправдане блюзнірство! В той же час з вини недоумкуватих хірургів тисячам бійцям ампутували руки, ноги, прирікаючи людину на вічне каліцтво, коли можна було цього уникнути. М.П.Новиков вивчав гнійні захворювання суглобів. На перший погляд, ніби архаїчна тема,

а під час війни була архіакту- альна, допомогла врятувати не одного пораненого. Будучи військовим хірургом, він користувався доктриною М.І. Пирогова і вимагав від підлеглих уміння визначитися, кому, коли і на якому етапі сортування надати кваліфіковану хірургічну допомогу, від якої залежить життя людини. М. П. Новиков завжди болісно розмірковував про професію хірурга, про моральний бік, про можливість медицини взагалі, про лікарський обов'язок, про людську доброту, про людину, про саме життя.

Кожна його лекція - це була щира сповідь з почуттям сповнених цікавих думок та спостережень і, що найдивовижніше, схожих на доброту чесною людини. І коли він в пориві гніву кричав на ледачих студентів, топав ногами, стукав кулаками, кидав у спину залікову книжку - простимо йому цей гріх, він любив медицину і захищав її від дилетантів.

Слава Рябинська (головний лікар відомчої лікарні, Харків):

Микола Павлович став відомим завдяки особистим духовним, інтелектуальним і вольовим якостям, якими доля щедро обдарувала. Справедливість, чесність, обізнаність - були своєрідним етичним імперативом добра і милосердя. Пригадую, як він натхненно читав В. Шекспіра, розповідав про Шаляпіна, який запросив на свій концерт М. І. Пирогова (любимого вченого М.П.Новикова), посадив його в партер, спостерігав за ним зі сцени, як той розводить руками, емоційно щось говорить. Після концерту Ф. Шаляпін запитав знайомого, що саме сказав великий хірург про його мистецтво, на що отримав відповідь: "Який шкелет, який шкелет!".

Він згадував Бетховена, з особливим пієтетом розмірковував про Леонардо да Вінчі, скульптора і архітектора Мікеланджело, який розтинав трупи, щоб докопатися до пізнання краси людини.

Микола Павлович був одержимо закоханий в хірургію, в медицину і скидається на те, що ділив студентів на дві категорії - порядних, знаючих "топіку", і непорядних - двісчників, ледацюг, неуків. Це підтверджується розмірковуванням над визначенням терміну "діагноз", часто повторював: "Хто вірно діагностує, той вірно лікує".

Минуло понад 40 років, а я пам'ятаю і бачу доцента Новикова кремезним, трохи незграбним чоловіком в білому халаті, з указкою в руках, але завжди з почуттям власної гідності. "Діагноз, - наголошував М.П.Новиков, - це рівняння з багатьма невідомими. Перебіг однієї і тієї ж хвороби - різний у різних людей, скажімо, у дитини і літньої людини. А буває так - усі симптоми однакові, а хвороби різні. Хто або що допоможе вам поставити правильний діагноз? Талант? Досвід? Інтуїція? Очевидно - все разом, та я стою на тому, що тільки бездоганне знання клінічної анатомії...".

І досконало аргументує прикладами висловлену думку.

Віхи життя країни були і є віхами і в свідомості її громадян. Яким Микола Павлович був, таким ми його й шануємо!

Неля Волгаєвська (дерматолог, м. Хмельницький):

У п'ятидесятих роках минулого століття пишним квітом розкошувала в науці лисенківщина - вкрай ганебна сторінка біології. Заперечувати відкрито - наражатися на неприємність, а від викладача вимагали згадати рішення чергового партійного з'їзду, теорію нервізму І.П.Павлова, обов'язково Мічуріна-Лисенка і навіть працю Й.Сталіна про мовознавство".

Зараз це смішно звучить, бо яке відношення мав Лисенко до анатомії? Значно пізніше зрозуміли, чому доцент Новиков цитував скаргу Луки Лукича з "Ревізора" Гоголя: "Нет хуже служит по учёной части: всякий мешает, всякий хочет показать, что он тоже умный человек", або І.С.Тургенева: "У мысли тоже есть свои инвалиды. Надо, чтоб и для них нашёлся приют". "Немає нічого гіршого, ніж сліпа віра (вченого) у свою непогрішність". "Вавілов хотів нагодувати весь світ - сам помер від голоду", а це був світового рівня генетик.

Вищенаведеним хочу віддати йому дань вдячності, нагадати нам всім, що це була видатна людина, представник Московської школи. Він обожнював Везалія, Більрота, Пирогова, Юдіна і не терпів чиновників, "аристократів" у медицині, втрачав самовладання, коли студент хитрив, вишукував шпарини аби приховати свою нищість. Повертаючись думкою до наших молодих літ, хочу пригадати як наша колега щиросердно призналася, що вона ніколи не буде хірургом, бо боїться трупів і крові. Треба було побачити його гнів! Але, володіючи собою, Микола Павлович сказав: "Ви можете бути звичайним статистиком, лаборантом, та чи знаєте ви, що в вагоні, трамваї, на вулиці може статися аварія. Людина пошкодила судини - вмирає від кровотечі, породілля - в пологах. Треба негайно припинити кровотечу, а ви не тільки безпорадні, а ще й боїтеся крові. То що, по-вашому, людина із-за цього має померти? Ідіть, будете перескладати".

Ось таким він був - і суворим, і справедливим. Його студенти називали "монстром", "чудовиськом", боялися й поважали. Силу завжди поважають, а він був насамперед сильним духом і такими "дрібницями", як "люблять чи не люблять", мабуть, ніколи не переймався.

Анатолій Крошка (нейрохірург, м. Кіровоград):

Він бачив все: і героїзм тих простих людей, що виконують свій обов'язок чесно, і людей зі збоченими уявленнями про почуття обов'язку, з низьким рівнем професіоналізму, який в них може змагатися хіба що з таким самим рівнем їхньої моральності. Він органічно не терпів демагогів, медичних чиновників, "пустопорожніх" аристократів, які люблять себе в медицині, а не медицину в собі, і заради дутої слави торгують совістю, переписують один у другого усталені стереотипи про відважні "штикові атаки" та "рукопашні бої" у війні "моторів"! Вже США кинули атомну бомбу на Хіросіму, а "демагоги" ще ходили в "штикову атаку".

М.П.Новиков чесно казав: "За всю війну я жодного разу не мав справи з колотими чи різаними ранами, тільки - з вогнепальними чи осколковими". Розповідав і про те, як кілька діб, зціпивши зуби, поранені зносили нестерпний біль від ран, не одержуючи бодай елементарної медичної допомоги, і... виживали.

Гуманістичне мислення Миколи Павловича знаходимо в тому, що він зробив - у наукових пошуках, що стали точним відбитком особистості, витвору його розуму та глибокої людської шляхетності.

Йому не вистачало бархатного баритону М.М.Ковальова, блискучої ораторської снаги Т.І.Іванушко, хоча його інтелектуальна спроможність, глибина думки заміняли і перше, і друге, коли він з притаманною скромністю казав: "Людина може дуже багато знати і одночасно бути дурною. Розум визначає не тільки знання, а вміння мислити й заодно аналізувати, абстрагувати, що означає перетравити набуті знання".

Я щасливий з того, що у мене були такі наставники, як Микола Павлович Новиков. Кожен з нас пам'ятає свого вчителя. І того, що навчав грамоти. І того, що був наставником у виборі життєвого шляху, хто вчив до кінця віддавати себе обраній справі, бачити сенс життя у служінні людям. І важко змиритися з тим, що всесильний час здобуває владу над нами, підпорядковуючи собі життя і тілесність.

Та коли б так сталося, щоб Микола Павлович повернувся із неосяжної Вічності, оглянув теперішню кафедру, яка перетворена його учнями в пишний храм науки, він би не повірив своїм очам, що таке можливе: море світла і творчої аури, комп'ютеризація навчального процесу, наочність, стенди, музейні препарати, науково-пошукові статті, монографії, підручники... І продовжує його справу перспективний правнучатий професор Ю Т.Ахтемійчук. Отож, жив Микола Павлович не дарма, кинуті ним зерна в підготовлений ґрунт проросли і рясніють буйним квітом.

На прощання ми ще раз обійшли портретну галерею вчених медичної академії, затримавшись біля портрета Новикова Миколи Павловича. Мабуть, кожен подумки сказав собі: ця людина навіть гадки не мала про власну велич.

Педагог, лікар, інтелігент

М.Л.Кернесюк

д.мед.наук, професор, завідувач кафедри топографічної анатомії та оперативної хірургії Уральської медичної академії (м.Єкатеринбург)

Микола Павлович... Говорив завжди і нині кажу молоді, з якою працею, що нам, моєму поколінню передвоєнних і повоєнних літ поталанило в тому, що нам пощастило - ми встигли побути, побачити, попрацювати поряд з тими, яких називали справжніми інтелігентами... Чернівецькому державному медичному інституті працювали теж інтелігенти. До них, безумовно, належав Микола

Павлович Новиков....1960 рік, весняний семестр. Ще зима, але видався ясний день, сонечко гріє по-весняному... Стоїмоу дворі, перед аудиторією, що в прибудові морфологічного корпусу по вул. Ризькій, 3. У лекційній залі холодно. Опалення пічне, грубка давно вихолола. Студенти, з-поміж них і я, не поспішають заходити в аудиторію. Перша лекція з оперативної хірургії і топографічної анатомії. Заходимо. Заходимо за парти, стоїмо. Перед аудиторією (трибуни, либонь, не було) спокійно стоїть середнього зросту гарної статури чоловік у бездоганно випрасованому білому халаті, в накрохмаленій, гарно заломленій медичній шапочці. Лице суворе. З-під густих чорних брів гостро дивляться глибокі чорні очі. Настала незвичайна тиша. Привітався. Глянув на годинника:- Вы задержали начало лекции на 5 минут. Лекция закончится на 5 минут позже. Впредь на лекцию прошу не опаздывать. Всем быть в полной медицинской форме.

Велів сісти. Витягнув з кишені халата листа. Став читати. Ми, затаївши подих, слухаємо нехитрі та щирі слова агронома з Волги, колишнього фронтовика, який розповідає своєму рятів-никові-лікарю про своє життя, про щастя ходити на власній, врятованій лікарем нозі по полях та луках, писати своєю, хоч і скаліченою, та власною рукою. Далі - лекція з топографії та оперативної хірургії кінцівок. І отак щораз...

А на одній із лекцій у повній тиші, раптом, десь по правому краю в першому чи другому ряду (я сидів на 3-му або 4-му) пронісся здавлений

смішок. Микола Павлович здивовано замовк. Гостро глянув у бік порушника дисципліни. Продовжує лекцію... Показує на таблицях особливості топографії шлунка в людей з різним типом конституції. А таблиці в двох руках тримає Марія Костянтинівна, препаратор кафедри, невисокого зросту опецькувата бабуся. Раптом знову смішок. Це Марія Костянтинівна з-під таблиці визирає і тихенько промовляє тим студентам, що сидять поближче: "нервус кутанеус". Микола Павлович помітив витівки препаратора. Забирає в неї таблиці, виймає з кишені ключі і, не подаючи виду, каже: - Марія Константиновна, посмотрите, пожалуйста, закрыв ли я кабинет. Коли ми з'явилися на наступній лекції Миколи Павловича, перед аудиторією таблиці висіли на новенькій свіжо виструганій дерев'яній підставці...

Загалом, Микола Павлович був вимогливий і до співробітників, (розповідали, що він уранці проходив по коридору, по аудиторіях, тримав у руках білу вату, якою визначав ступінь чистоти шаф для препаратів, столів, стільців), і до студентів (всі знають, як непросто було скласти іспит доценту Новикову). І ми, студенти, працювали на кафедрі на совість...

Я ставився до Миколи Павловича з подвійною, ба навіть з потрійною увагою. Бо пізнав його також як лікаря, коли лежав у лікарні по вул. Л.Українки, де Микола Павлович був консультантом. Мені "поталанило", я лежав багато, і в багатьох лікарнях. Микола Павлович серед численних лікарів, яких мені судилося знати як пацієнту, вирізнявся своєю надзвичайною увагою. Бо за ті кількадесят хвилин оглядів мене як хворого, він, здається, довідався про все. Хоч я був ще на 2-му курсі, він запросив мене до студентського наукового гуртка. Відомо, що Микола Павлович очолював обласне науково-практичне товариство хірургів. Його слово під час обговорення будь-яких питань завжди було останнім і вирішальним.

...Йосип Юрійович розповідав, як був свідком, коли до Миколи Павловича додому (а мешкав він на другому поверсі будинку, що на розі вулиць Федьковича і Гузар (Ленінградської), прийшов вдячний пацієнт і приніс йому бочечку меду. Так Микола Павлович взяв його під руку і провів з тією бочечкою аж на вулицю.

А ще розповідають, що був він дуже принциповою людиною. Коли кафедру відвідав міністр П.Л.Шупик разом з ректором М.М.Ковальовим та обласним начальством, Микола Павлович, показуючи кафедру, став говорити міністру про ті проблеми, які переживає кафедра. Раптом він замовк, бо побачив, що міністр перемовляється стиха з кимось із обласних начальників.

- Платон Лукич, а Ви почему меня не слушаете и ничего не записываете?
- сказав Микола Павлович - Вы были в Виннице, в Тернополе, во Львове. Вы что, запомните все, что я Вам сказал? - Розповідали, що через деякий час за спеціальним розпорядженням на кафедру доставили операційний стіл, рентгенапарат, операційні лампи, тощо.

Я слухав лекції Миколи Павловича і відвідував науковий гурток при Миколі Павловичу лише один семестр. Але є такі особистості, що досить зустрітись і поспілкуватись з ними лише один раз, щоб запам'ятати їх надовго, на все життя. У мене в житті було кілька таких зустрічей, кілька

таких особистостей, з яких я намагався "життя робити". Серед них, безумовно, Микола Павлович Новиков.

ВСЕСТОРОННЕ ОДАРЕННИЙ ПРЕПОДАВАТЕЛЬ

*Р. І. Поляк
д. мед. наук, професор (США)*

Новиков Николай Павлович - человек, безусловно, исключительный во многих отношениях: честный, знающий глубоко предмет и хирургию в целом, объективный, требовательный к себе, ученикам и сотрудникам, убежденный интернационалист.

В Черновицкий медицинский институт Николай Павлович приехал, в буквальном смысле слова, на пустое место. После организации кафедры топографической анатомии и оперативной хирургии за сравнительно короткое время создал музей, что было редкостью для топографической анатомии. Анатомические музеи были почти везде, а топографо-анатомических не было. Доцент Н.П.Новиков прекрасный лектор и преподаватель.

Будучи хорошим хирургом, Н.П.Новиков, кроме руководства фактически им созданной кафедрой, работал в хирургических отделениях Черновицкой городской больницы № 1 и Черновицкой железнодорожной больницы. Это положительно сказывалось как на учебной, так и на научной деятельности кафедры.

Умелое сочетание преподавательской и врачебной работы позволило ему подготовить многих учеников (Поляк, Иванова, Савчук, Зербино, Аношкин). Всегда с блестящими по глубине и форме докладами Николай Павлович выступал на заседаниях областного хирургического общества, смело вступая в научные дискуссии по любым вопросам.

Работая впоследствии в Ставропольском медицинском институте заведующей кафедрой топографической анатомии и оперативной хирургии, не один раз вспоминала накопленный опыт во времена Н.П.Новикова - грамотного преподавателя, хирурга, ученого и просто положительного человека во многих отношениях.

СЛОВО ПРО ВЧИТЕЛЯ

С. Г. Федорук

к. мед. наук, доцент кафедри госпітальної терапії та клінічної фармакології Буковинської державної медичної академії (м. Чернівці)

Ставши студентом Чернівецького медичного інституту в 1952 році, я спочатку знав тільки викладачів, які проводили заняття із студентами першого курсу Згодом нам стали відомі і викладачі старших курсів. Серед них звертав на себе увагу завідувач кафедри топографічної анатомії та оперативної хірургії доцент Микола Павлович Новиков.

Більш близько ми познайомилися з цим викладачем, коли почали вивчати "топіку". Це була спокійна, небагатослівна людина. М.П.Новиков читав лекції, проводив практичні заняття і приймав іспити з цієї дисципліни.

Лекції Миколи Павловича справляли на мене приємне враження, зумовлене глибиною інформації, доступністю, прекрасною лексикою. Звертала на себе увагу послідовність у викладенні матеріалу, ілюстративність. На той час технічні засоби в навчальному процесі були слабко розвинуті, тому основна увага надавалась таблицям і шкільній дошці.

Після закінчення медичного факультету Харківського університету М.П.Новиков пройшов велику життєву школу, він був учасником громадянської війни, служив у Червоній Армії.

До початку роботи в Чернівецькому медичному інституті він тривалий час пропрацював хірургом. Під час Великої Вітчизняної війни працював завідувачем хірургічного відділення евакуаційного госпіталю. Тому на лекціях він наводив приклади зі своєї хірургічної діяльності і особливо акцентував увагу студентів на невдачах і помилках, з якими йому довелось зустрітись.

У своїх лекціях доцент М.П.Новиков завжди звертав увагу на питання лікарської етики і деонтології, дбайливе ставлення до хворого. Пригадую, як на одній з лекцій він говорив про те, що хірург повинен турбуватись не тільки про здоров'я хворого, але й про те, як виглядатиме пацієнт після оперативного втручання, як він буде жити, працювати. Микола Павлович говорив, що немає нічого кращого за людське тіло.

М.П.Новиков також працював асистентом клініки Середньоазіатського університету, де набув великого досвіду хірурга, проводив велику науково-дослідну роботу з оборонної тематики. Під час знайомства з його особою

справою я виявив, що список наукових праць у нього невеликий. Мені пригадалися слова викладача нашої групи РІ Поляк, яка розповідала студентам про те, що доцент М П Новиков, активно працюючи над науковими розробками, свої наукові праці мало публікував - він їх складав.

Доцент М.П.Новиков був вимогливим до студентів як під час навчання, так і на іспитах. Скласти в нього екзамен було важко. Студенти говорили, що склавши іспит з топографічної анатомії та оперативної хірургії, можна вважати, що пройдено важкий етап у навчанні і можна „купляти капелюха". Після закінчення вивчення топографічної анатомії та оперативної хірургії нам було набагато легше вивчати інші хірургічні дисципліни.

Микола Павлович був самокритичною людиною. Як розповідав колишній ректор інституту професор М.М. Ковальов, коли М.П.Новикову виповнилось 66 років, він звернувся до нього з проханням про вихід на пенсію. На це М.М.Ковальов відповів, що цього ще не варто робити, бо він зберіг здоров'я, світлий розум і має великий досвід лікаря і педагога. Тоді Микола Павлович заперечив і продовжував наполягати на своєму рішенні, мовляв, поки він сам об'єктивно оцінює свої здібності, бо коли він цього робити вже не зможе, то його буде важко позбутися. Закінчивши 1959/1960 навчальний рік, Микола Павлович Новиков пішов на пенсію. Деякий час він жив у Чернівцях. Якось зустрівши його, я звернув увагу на те, що Микола Павлович значно постарів. Вік і становище пенсіонера зробили свою справу з людиною, яка все своє життя присвятила гуманній професії лікаря і педагога.

На завершення варто додати, що доцент М.П.Новиков був людиною високої культури, принциповою, відданою своїй справі, залишивши про себе добру пам'ять серед студентів і співробітників інституту.

ПРИКЛАД ДЛЯ НАСЛІДУВАННЯ

Г.А.Хилько

к.мед.наук, доцент кафедри інфекційних хвороб Буковинської державної медичної академії (м. Ієрнівці)

Світла пам'ять про завідувача кафедри топографічної анатомії та оперативної хірургії доцента Миколи Павловича Новикова ніколи не згасне в серцях його учнів і послідовників.

Вперше довелося познайомитися з Миколою Павловичем у тяжкий повоєнний період - у 1952 році. В лекційну залу ввійшов чоловік середнього зросту і повноти, відрекомендувався, назвав предмет, який буде читати.

Ми, молоді студенти, вже багато чули від старшокурсників про красномовність його лекцій з наведенням життєвих прикладів з довоєнного періоду роботи та досвіду Великої Вітчизняної війни.

Лекції М.П.Новиков читав логічно, чітко, з викладанням доступною мовою конкретного матеріалу, з інтригуючим зацікавленням, цілком володіючи увагою студентів.

Знання топографічної анатомії людини - це ключ до таланту хірурга, це перше ознайомлення з оперативною технікою, без якої неможливо надати медичну допомогу хірургічному хворому. І ці знання передавав нам Микола Павлович Новиков.

Тільки одержавши хорошу теоретичну і практичну підготовку на кафедрі топографічної анатомії та оперативної хірургії нам, студентам, можна було мріяти про майбутню роботу лікаря-хірурга.

А ще велика зацікавленість до майбутньої хірургії виявлялася в нас під час практичних занять з асистентом кафедри З.К.Макеєвою та в студентському науковому гуртку, де можна було набути перші хірургічні навички. Микола Павлович цікаво проводив роботу зі студентами-гуртківцями, яким прищеплював любов до хірургічної спеціальності, закладав основи знань майбутнім лікарям.

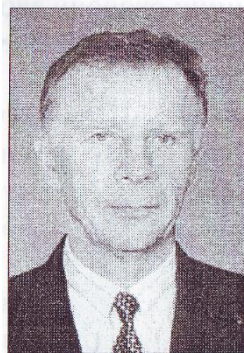
З його школи вийшли і стали хірургами такі мої побратими-однокурсники, як Лауреат державної премії Василь Кравчук, народний лікар СРСР Петро Драченко, відмінник охорони здоров'я Роман Блонський, які й нині невтомно працюють на ниві охорони здоров'я наших людей.

На засіданнях хірургічного товариства Микола Павлович завжди вступав у дискусію зі своїми колегами-професорами: Є.Р.Цитрицьким, О. О. Троїцьким, О.Ю.Мангеймом. Своїми науково обґрунтованими порадами сприяв творчому росту молодих як науковців, так і практичних лікарів.

Микола Павлович був ще й прекрасним лікарем. На його клінічних обходах та розборах хворих в хірургічному відділенні на базі міської поліклініки № 3 завжди було багато лікарів і студентів. Неупереджені та принципові роздуми під час обґрунтування діагнозу вражали нас глибиною знань та високою лікарською ерудицією.

З гордістю пригадую і пам'ятаю своїх вчителів-наставників. З-поміж них і Микола Павлович Новиков, який залишив після себе гарні справи, творчі традиції і справжніх науковців.

СВІТЛИЙ ОБРАЗ УЧИТЕЛЯ

Г.І.Ходоровський

д. мед. наук, професор, завідувач кафедри нормальної фізіології Буковинської державної медичної академії (м. Чернівці)

Покоління студентів Чернівецького медичного інституту 50-х років ХХ століття щасливе..., незвичайне й неповторне Перш за все тому, що нашими вчителями були й ті, хто народився й набув знань у до- радянські часи. Вони були носіями принципів іншого виховання й моралі. Такі якості помітно проявлялися в спілкуванні зі студентами і в аудиторіях, і поза ними. Манера поведінки, мова й навіть одяг викликали в нас підвищену цікавість, захоплення й бажання бути схожими на них.

Таким залишився в пам'яті Микола Павлович Новиков-завідувач кафедри топографічної анатомії й оперативної хірургії. Його постава в залі-амфітеатрі, що по вул. Ризькій, некваплива, по-філософськи роздумлива, його манера читання лекцій привертала до себе увагу. Він заходив до лекційної зали, мовчки вдивлявся в наші обличчя, усміхався і казав: "Что-то саркоматозно вы сегодня выглядите". Ми здогадувалися, що він мав на увазі: порожні місця на студентських лавах утворювали темні плями на тлі білих студентських халатів, які асоціювалися в лектора з рентгенівським зображенням ураженої саркомою кістки. Читав лекції повільно, чітко, тому можна було записувати. На іспитах був доброзичливим і толерантним. Не пригадую якихось непорозумінь між ним і студентами. Світлі й добрі спогади залишив про себе Микола Павлович - талановитий вчений і педагог.

Список використаних джерел

1. Архивные личные дела на сотрудников, ушедших из института в 1944-1967 годах / Черновицкий медицинский институт: Дело № 40.
2. Ахтемійчук Ю.Т. Новіков Микола Павлович. / Ю.Т Ахтемійчук, В.П.Пішак, І.У.Свистонюк. – Чернівці: БДМА, 2004. – 62 с.
3. Лютик М.Д. Кафедра топографічної анатомії та оперативної хірургії Буковинської державної медичної академії: історичний нарис / М.Д.Лютик, В.П. Пішак,– Чернівці: БДМА, 2001. – С. 24-26.
4. Сторінки історії: біографічний довідник завідувачів кафедр та професорів Буковинської державної медичної академії (1944-1998) [за ред. В.П.Пішака] – Чернівці: БДМА, 1999. – С. 176.
5. Тарасенко Л.В. Історія кафедри топографічної анатомії та оперативної хірургії Буковинської державної медичної академії //Л.В.Тарасенко, О.В. Власова, П.М. Скорейко.// Клінічна анатомія та оперативна хірургія. - 2003. - Т. 2, № 3. - С. 60-68.